

DREPTUL LA UN NIVEL DE TRAI DECENT SAU DREPTUL LA UN NIVEL DE VIAȚĂ SUFICIENT?

Lect.univ.drd. **Oana Șaramet**
Universitatea „Transilvania” din Brașov
(consilier la Biroul Teritorial Brașov al instituției Avocatul Poporului)
Asist.univ. Cătălina Georgeta Matei
Universitatea „Transilvania” din Brașov
(expert la Biroul Teritorial Brașov al instituției Avocatul Poporului)

Abstract: Declarația Universală a Drepturilor Omului proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la data de 10 decembrie 1948, document cuprins de Rezoluția 217 A/III, nu a enunțat, expressis verbis, printre drepturile și libertățile fundamentale recunoscute oricărei ființe umane din această lume, nici în categoria drepturilor civile și politice, nici în cea a celor economice, sociale și culturale, vreun drept care, indiferent de titulatură, să impună respectarea de către comunitatea internațională a unui nivel de trai, dacă nu decent cel puțin suficient, pentru fiecare dintre locuitorii planetei. Însă, la o lecturare atentă a prevederilor Declarației vom putea identifica aspecte ale unui astfel de drept în chiar conținutul art.25 paragraful 1 referitor la dreptul la sănătate. Definierea în norme juridice a drepturilor și libertăților fundamentale consacrate prin Declarația Universală a Drepturilor Omului, așadar inclusiv a celor sociale, va permite atragerea atenției și asupra a ceea ce ar putea presupune un nivel de trai decent sau, cel puțin suficient, identificându-i un conținut prin propriile prevederi. Ulterior, diferite state, precum este și România, au apreciat ca fiind oportună consacarea constituțională a unui astfel de drept, chiar dacă nu întotdeauna acesta a beneficiat de o reglementară individualizată și a fost încorporat în alte drepturi precum dreptul la ocrotirea sănătății sau dreptul la protecție socială.

G. Vedel afirma că egalitatea nu este un drept natural, ci fundamentul însuși al oricărui drept natural, căci nu mai există drept natural dacă oamenii nu sunt egali între ei, altfel spus, dacă oamenii nu există, egalitatea fiind condiția însăși a recunoașterii omului [1]. Așadar fiecare dintre noi, doar în virtutea faptului că suntem oameni, ar trebui să fim egali în drepturi, fără privilegii și fără discriminări, iar această egalitate trebuie să se traducă și prin asigurarea și garantarea unui anumit nivel de trai care să corespundă, cel puțin, unor minime standarde de viață, cu precădere de natură materială. Dacă orice ființă umană are garantat dreptul la viață atât prin documentele internaționale, cât și prin dispozițiile constituționale interne, nu mai lipsită de importanță ar trebui să fie reglementarea unui drept care să garanteze posibilitatea de a trăi impunând comunității internaționale, prin organismele competente, cât și statelor, prin autoritățile abilitate în acest sens, obligativitatea respectării și acordării „unor condiții rezonabile de viață care să-i asigure, lui și familiei, un trai civilizat, decent”[2].

Nașterea acestui drept complex prin conținutul său, cât și prin faptul că asigurarea sa presupune, având în vedere cele anterior menționate, concentrarea atât a eforturilor fiecărui stat, cât și a celor ale comunității internaționale, s-a produs urmare a adoptării de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, în anul 1966, a Pactului internațional referitor la drepturile economice, sociale și culturale. Însă, precum Declarația Universală a Drepturilor Omului care a surprins dreptul la un nivel

de viață suficient doar ca aspect al dreptului la sănătate stipulând că „orice persoană are dreptul la un nivel de viață corespunzător asigurării sănătății sale, bunăstării proprii și a familiei, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea și locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale, are dreptul la asigurarea de șomaj, de boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în alte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență ca urmare a unor împrejurări independente de voința sa”, și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, prin art.11, va păstra modalitatea de abordare, neconsiderându-se, nici la aproape 20 de ani de la adoptarea Declarației Universale, că ar fi oportună reglementarea distinctă, de sine-stătătoare a dreptului la un nivel de viață suficient.

Cu toate acestea, în conformitate cu dispozițiile amintite, toate statele părți la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și politice au recunoscut dreptul oricărei persoane la un nivel de suficient atât pentru ea, cât și pentru familia sa. Acest drept se va contura în jurul a trei aspecte de bază: dreptul la hrană, dreptul la îmbrăcăminte și dreptul la o locuință, toate având o trăsătură comună – suficiența. Statele s-au obligat a adopta măsurile convenite pentru a asigura realizarea acestui drept, recunoscând importanța esențială a cooperării internaționale liber consimțite în acest sens, precum și preocuparea constantă pentru ameliorarea condițiilor de existență ale oricărei persoane. Deși, textul art.11 al Pactului, respectiv alin.(2), a accentuat preocuparea statelor pentru recunoașterea „dreptului fundamental pe care-l are orice persoană de a fi la adăpost de foame”, dar și pentru adoptarea de către fiecare dintre acestea, în mod individual, precum și prin cooperare internațională, a măsurilor și a programelor concrete necesare pentru ameliorarea metodelor de producție, de conservare și de distribuire a produselor alimentare și pentru asigurarea unei repartiții echilibrate a resurselor alimentare mondiale în raport cu nevoile, nu înseamnă că restul aspectelor surprinse – dreptul la îmbrăcăminte și dreptul la o locuință – trebuie să fie ignorate. Organismele internaționale, respectiv Organizația Națiunilor Unite și, cu precădere, Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură – FAO – înființată în toamna anului 1945, anticipând și, în consecință, încercând să prevină sau, cel puțin, să adopte măsuri prin care să prevină, o viitoare și posibilă criză mondială a foametei, au preferat a-și concentra atenția pe acest segment al dreptului la un nivel de viață suficient, impunând ca puncte de pornire utilizarea deplină a cunoștințelor tehnice și științifice, difuzarea principiilor de educație nutrițională, dezvoltarea sau reforma regimurilor agrare în vederea asigurării unei mai bune puneri în valoare și utilizare a resurselor naturale, dar și realizarea unei balanțe cu privire la nevoile de resurse și produse alimentare între țările importatoare și cele exportatoare. Deși la acel moment nu se putea vorbi de o veritabilă și generalizată, la nivel planetar, criză alimentară, nu au putut fi ignorate, îmbrăcând forma un veritabile semnale de alarmă, zonele globului puternic afectate de acest fenomen motiv pentru care, încă din anul 1960 Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură – FAO a lansat Campania Mondială contra Foametei. Creșterea peste așteptări și oarecum necontrolată a populației în anumite state, precum India, China, până la un anumit moment dat, sau în cele din zona Africii centrale, dar și, în general, a populației globului, precum și diminuarea resurselor planetei și, astfel, inclusiv a posibilității de a produce, cel puțin natural, hrana necesară acesteia, și, nu în ultimul rând, afectarea ecosistemului ca urmare a fenomenului de încălzire globală, impun reanalizarea fenomenului foametei la nivelul întregii planete, precum și a măsurilor ce trebuie adoptate pentru prevenirea și generalizarea acestui fenomen. Abordarea acestor aspecte nu trebuie, sub nicio formă, să afecteze egalitatea în drepturi a tuturor persoanelor fără niciun fel de discriminare.

Nu mai puțin adevărat este faptul că stipularea prin documente internaționale, precum și prin constituțiile statelor a acestui drept poate fi determinată și de modificarea condițiilor economice și social-politice dintr-un stat la un moment dat, caz în care obligația statului de a asigura dreptul persoanei și familiei sale dacă nu la un nivel de trai decent, cel puțin la un nivel de trai suficient, trebuie apreciată de către acesta ca una dintre prioritățile sale primordiale. România însăși poate fi considerat unul dintre statele ce confirmă cele afirmate, pentru că, din păcate, dacă privim doar sub aspectul condițiilor de diferite categorii – naturale, economice, social-politice, etc., care au afectat în ultimii 17 ani nivelul de trai al populației, putem observa că unii dintre cetățeni au considerat necesar să recurgă

la măsuri extreme, precum greva foamei, autoincendiere, tentative „publice” de sinucidere, pentru a atrage atenția asupra situației lor disperate. Este suficient, pentru a exemplifica, să amintim situația persoanelor care au fost disponibilizate și care au rămas fără surse de venit odată ce sumele compensatorii primite ca urmare a acestor concedieri colective s-au terminat, nefiindu-le oferite alte locuri de muncă, dar și situația celor care urmare a retrocedării, în conformitate cu prevederile Legii nr.10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989, cu modificările și completările ulterioare, a imobilelor preluate abuziv de către statul român, în marea lor majoritate persoane în vârstă - pensionari cu venituri foarte mici sau familii foarte sărace cu mulți copii în întreținere, nu și-au putut permite a achiziționa un alt imobil cu destinația de locuință. Statul sau/și comunitatea internațională, prin autoritățile și organismele competente, nu au intervenit sau au intervenit abia simțit prin propunerea unor reglementări vagi, neclare și interpretabile de soluționare a acestor probleme, criticabile și lipsite, în cele mai multe cazuri, de o soluționare veritabilă și finală a problemelor cu care se confruntă astfel de persoane, uitând, astfel, că sărăcia pune în pericol viața oamenilor pentru că lipsa mijloacelor de trai face viața imposibilă [3].

Cu toate acestea, legiuitorul constituant român a consacrat, în art.43 al Constituției de la 1991, dreptul la un nivel de trai decent stipulând că statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor acest nivel de trai, aceștia având dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistență medicală în unitățile sanitare de stat, la ajutor de șomaj și la alte forme de asistență socială prevăzute de lege. Revizuirea, urmată de republicarea Constituției, în anul 2003, au reglementat acest drept la art.47, conținutul său rămânând, în mare parte neschimbat, precizându-se doar că le este recunoscut cetățenilor și dreptul la alte forme de asigurări sociale private, așadar nu doar la cele publice, precum și că au dreptul la măsuri de asistență socială, în condițiile legii, „instituționalizându-se, în acest mod, asistența socială, ca o dimensiune modernă a măsurilor necesare pentru asigurarea unui trai decent” [4].

În primul rând se impune a observa că legiuitorul nostru constituant a optat pentru soluția reglementării exprese a acestui drept în legea fundamentală a statului, evitând a-i surprinde aspectele prin reglementarea altor drepturi după cum s-a procedat în cazul multor constituții.

Astfel, Constituția Argentinei, în secțiunea 42, prevede că toți cetățenii au dreptul la un mediu înconjurător sănătos și echilibrat pentru dezvoltarea ființei umane în așa măsură încât activitățile productive să corespundă nevoilor prezente, dar fără a pune în pericol pe cele ale generațiilor viitoare, având și obligația de a conserva acest mediu. În vederea realizării, dar și a protecției acestui drept, prin același articol al legii fundamentale, se specifică obligația autorităților de a asigura o folosire rațională a resurselor naturale, o conservare a moștenirii naturale și culturale și a diversității biologice, îngrijindu-se, în același timp, și de informarea și educarea asupra mediului înconjurător. Pentru ca toate acestea să poată fi realizate, Națiunea argentiniană va stabili, prin autoritățile competente, niște standarde minime de protecție, provinciile statului fiind obligate a adopta măsurile necesare pentru a le pune în aplicare. Constituția Braziliei regelementează ca fiind unul dintre obiectivele fundamentale ale acestei republici federale eradicarea sărăciei și a condițiilor de viață mediocre, sub standarde, precum și inegalităților sociale și regionale, principiu ce va fi dezvoltat sub toate aspectele, atingând o gamă largă de drepturi și libertăți fundamentale, în cadrul art.7 de la pct.I la pct.XXXIV.

Constituția Bulgariei a consacrat, în art.51, dreptul cetățenilor la securitate socială și ajutor social (textul constituțional folosește sintagma „welfare aid” – care, în traducere liberă, ar însemna „ajutor de bunăstare”), recunoscând și obligația statului de a asigura protecția socială pentru cei care nu sunt angajați temporar în condițiile stabilite de o lege, dar și dreptul celor care sunt în vârstă, nu au rude și sunt incapabili de a se întreține ei înșiși, precum și al persoanelor cu handicap fizic sau psihic de a se bucura de o protecție specială din partea statului și a societății. Deasemenea, art.48 alin.5 al aceleiași Constituții, garantează muncitorilor și salariaților nu doar remunerarea potrivit muncii pe care o prestează, ci și un salariu minim, pentru ca art.52 alin.1 să consacre dreptul cetățenilor bulgari pentru

asigurare medicală garantându-li-se astfel un minim posibil de îngrijire medicală, precum și îngrijire medicală gratuită în condițiile legii.

Constituția Portugaliei nu consacră nici ea dreptul la un nivel de trai decent printr-o reglementare expresă, dar menționează, în art.65, faptul că fiecare are dreptul pentru sine și pentru propria familie la o locuință de o dimensiune adecvată pentru satisfacerea standardelor de igienă și confort astfel încât să-i protejeze viața privată și personală, statului revenindu-i mai multe obligații, precum cea de a concepe și de a pune în aplicare o politică privind asigurarea acestui drept, tocmai pentru a garanta dreptul la locuință. Pe de altă parte, conform art.66 prin care este consacrat dreptul cetățenilor portughezi la un mediu înconjurător sănătos și la o viață de calitate, fiecare are dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic, dar și datoria de a-l apăra, statul având printre alte obligații și pe aceea de a promova utilizarea rațională a resurselor naturale, protejând capacitatea acestora de a se regenera, dar și stabilitatea ecologică.

Constituția Italiei ocrotește, prin art.32, sănătatea, considerată ca fiind un drept fundamental al individului, dar și ca un interes al colectivității, asigurând îngrijirea medicală gratuită celor lipsiți de mijloace materiale, art.38 specificând faptul că orice inapt de muncă și lipsit de mijloace de existență are dreptul de a fi întreținut și de a primi asistență socială, iar cei ce muncesc au dreptul de a li se asigura mijloacele de subzistență proporționale cu nevoile lor, în caz de accidente de muncă, boală, invaliditate și bătrânețe, șomaj involuntar.

Constituția Spaniei recunoaște, potrivit art.43, dreptul la ocrotirea sănătății, specificând faptul că prin lege vor fi stabilite drepturile și îndatoririle tuturor cu privire la sănătatea publică, iar, prin art.47, prevede că toți spaniolii au dreptul de a dispune de o locuință demnă și adecvată, scop în care puterile publice vor promova condițiile necesare și vor stabili norme pertinente pentru a face efectiv acest drept. Deasemenea, puterile publice trebuie, în virtutea art.50, să garanteze prin pensii adecvate și periodic actualizate, un nivel de trai corespunzător cetățenilor de vârsta a treia, sprijinindu-se, independent de obligațiile familiale, bunăstarea acestora printr-un sistem de servicii sociale care va ține seama de problemele specifice de sănătate, locuință, cultură și timpul liber.

Alte Constituții nici nu au consacrat expres dreptul la un nivel de trai decent, dar nici nu au dezvoltat aspectele acestuia prin reglementarea conținutului altor drepturi. Un exemplu în acest sens este cel al legii fundamentale letone care specifică, în mod succint, în art.109, că fiecare are dreptul la măsuri de securitate socială la momentul la care îndeplinește condițiile de pensionare, la măsuri de protecție socială în caz de incapacitate de muncă, atunci când este șomer, statul protejând, conform art.111, sănătatea umană și garantând un nivel de bază al asistenței medicale pentru oricine.

În al doilea rând, legiuitorul constituant român a preferat a garanta dreptul la un nivel de trai *decent*, și nu dreptul la un nivel de trai *suficient*, apropiindu-se, în opinia noastră, de reglementarea conferită de art.25 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, mai sus amintit, pentru că cei doi termeni – decent și suficient – nu pot fi considerați ca fiind sinonimi, primul incluzându-l pe cel de-al doilea pentru că, dacă un nivel de trai suficient s-ar putea traduce printr-un minim de protecție ce trebuie să fie asigurat de către celor cărora le este garantat, un nivel de trai decent trebuie sau, cel puțin, ar trebui să presupună un nivel de trai care să nu aducă atingere sub nicio formă personalității și demnității oricărui individ. Așadar, statul român a ales a garanta propriilor cetățeni dreptul nu doar un nivel de trai suficient, ci la un nivel de trai decent, atitudine onorabilă, am puncta noi, cu atât mai mult cu cât asigurarea unui astfel de nivel de trai, „mai ales în condițiile unei economii convulsive și tranzitorii – este o aspirație, realizabilă progresiv, prin măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială” [5], însă greu de realizat.

Revenind la prevederea constituțională română a dreptului la un nivel de trai decent, punctăm faptul că, în doctrină [6], au fost identificate două componente ale securității sociale, componente ce au articulat dreptul securității sociale, respectiv: asigurările sociale, în cadrul cărora am putea încadra asigurarea de sănătate, prestațiile de maternitate, ajutorul de deces, indemnizația de șomaj, dreptul la pensie, și asistența socială care cuprinde alocațiile familiale, venitul minim garantat, regimul aplicabil

persoanelor cu handicap, serviciile de asistență socială. Normele constituționale amintite fiind norme de aplicație mijlocită, sunt dezvoltate prin alte dispoziții legale. Astfel, dreptul la pensie, ajutorul de deces, asigurările sociale sunt reglementate, în principal, de Legea nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare, modul de stabilire și de acordare a indemnizației de șomaj este reglementat de Legea nr.76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare. Prin Legea nr. 416/2001 privind venitul minim garantat a fost stabilit, în virtutea principiului solidarității sociale – principiu fundamental al politicii naționale de asistență socială, dreptul familiilor și persoanelor singure, cetățeni români sau cetățeni străină sau apatrizi care au reședința sau, după caz, domiciliul în România, la un venit minim garantat ca formă de asistență socială, pentru ca în anul 2006 să fie adoptată de către Parlamentul României o nouă lege care reglementează drepturile și obligațiile persoanelor cu handicap acordate în scopul integrării și incluziunii sociale a acestora.

Cu toate că legiutorul s-a străduit în a identifica și a consacra, raportat și la resursele și posibilitățile actuale ale statului român, un cadru legal cât mai adecvat și cât mai corespunzător a ceea ce se dorește a se înțelege prin nivel de trai decent, nu întotdeauna autoritățile competente au depus diligențele necesare pentru aplicarea întotdeauna a prevederilor legale, caz în care în special cei îndrituiți a beneficia de o protecție specială din partea statului s-au adresat unor autorități precum, Curtea Constituțională a României, Avocatul Poporului sau chiar instanțelor de judecată pentru a-și proteja drepturile și, în primul rând, dreptul la un nivel de trai decent prevăzut de Constituție.

În sensul celor menționate, au fost ridicate în fața instanțelor de judecată numeroase excepții de neconstituționalitate atât cu privire la legile sau dispozițiile din legile menționate mai sus, cât și cu privire la ordonanțe ale Guvernului sau dispoziții din acestea. Astfel, Curtea Constituțională s-a pronunțat, prin mai multe decizii, asupra excepțiilor de neconstituționalitate având ca obiect dispoziții din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.40/1999 privind protecția chiriașilor și stabilirea chiriei pentru spațiile cu destinația de locuințe, și cu toate că niciuna dintre acestea nu a fost admisă, considerăm necesar a sublinia faptul că în majoritatea excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în acest context s-a apreciat că dispozițiile legale criticate contravin inclusiv prevederilor art.47 din Constituția României referitoare la un nivel de trai decent. Astfel, spre exemplu, în Decizia nr.761 din 18 septembrie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.6 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.40/1999 privind protecția chiriașilor și stabilirea chiriei pentru spațiile cu destinație de locuințe [7], autorul excepției a apreciat că prevederile art.6 din O.U.G. nr.40/1999, cu modificările și completările ulterioare, potrivit cărora în cazul contractelor de vânzare-cumpărare încheiate cu încălcarea prevederilor Legii nr. 112/1995 pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului, și desființate prin hotărâre judecătorească, proprietarul recunoscut de justiție va încheia cu persoanele care au cumpărat locuința în baza Legii nr. 112/1995 și care o ocupă efectiv, la cererea acestora, un contract de închiriere pentru o perioadă de 5 ani, contravin atât nu doar prevederilor art.16 din Constituție referitoare la egalitatea în drepturi a cetățenilor, cât și celor ale art.47 din același act normativ privitoare la dreptul la un nivel de trai decent deoarece permit numai persoanelor care au cumpărat locuința în baza Legii nr.112/1995 încheierea unui contract de închiriere pentru o perioadă de 5 ani, astfel instituindu-se o discriminare între cumpărătorul de rea-credință al unui imobil preluat în mod abuziv, al cărui contract de vânzare-cumpărare, încheiat în temeiul Legii nr.112/1995, a fost anulat, și un cumpărător de bună-credință al cărui contract de vânzare-cumpărare a rămas valabil. Față de susținerile autorului excepției de neconstituționalitate, Curtea nu a apreciat că este necesară o reconsiderare a propriei jurisprudențe, făcând, astfel, trimitere la Decizia nr.742 din 26 octombrie 2006 [8] prin care, printre altele, s-a apreciat că dispozițiile legale supuse controlului de constituționalitate s-a realizat, de fapt, un echilibru între două categorii de persoane – proprietarii recunoscuți prin hotărâri judecătorești, respectiv persoanele care au cumpărat locuința în baza Legii nr.112/1995, oferindu-i-se, în acest fel, cumpărătorului locuinței o protecție împotriva unor eventuale abuzuri, cu asigurarea dreptului la o

locuință pe durata unei perioade rezonabile, iar proprietarului recunoscându-i-se, în limitele determinate de lege, dreptul său de proprietate. Curtea Constituțională nu a apreciat nici de această dată că prin prevederi legale în vigoare în această materie a protecției chiriașilor a fost adusă vreo vătămare dreptului la un nivel de trai decent. Cu toate acestea, apreciem că lipsa de interes chiar, dar și lipsa unor măsuri coerente și aplicabile, au făcut ca dispozițiile art.44 alin.2 din Legea nr.10/2001, cu modificările și completările ulterioare, potrivit cărora familiilor cu mijloace financiare situate sub nivelul venitului minim pe economie, invalizilor, pensionarilor și persoanelor cu handicap, așadar unor categorii de persoane față de care grija statului în a le asigura inclusiv ocrotirea dreptului la un nivel de trai decent ar trebui să fie cu atât mai deosebită, li se vor asigura locuințe sociale construite dintr-un fond constituit în cotă de 2% din sumele obținute din privatizare și care ar fi fost prevăzut anual în legea bugetului de stat, să rămână la stadiul de obiectiv, nebeneficiind și de o punere în aplicare. Un argument în plus față de cele tocmai afirmate este un răspuns al Serviciului Buget – Direcția Economică din cadrul Primăriei Municipiului Brașov, urmare a unui demers din anul 2006 al Biroului Teritorial Brașov al instituției Avocatul Poporului în vederea soluționării petiției depuse de un chiriaș aflat în una dintre situațiile avute în vedere de art.44 alin.2 din O.U.G. nr.40/1999, și prin care ni s-a comunicat că fondul constituit în cotă de 2% din sumele obținute din privatizare, fond la care face referire acest articol, este sursă a bugetului de stat și nu a bugetului local. S-a subliniat și faptul că Legea nr. 10/2001 “nu precizează modalitatea în care aceste fonduri ajung la comunitățile locale pentru construcția de locuințe”, dar și faptul că nici prin legile anuale ale bugetului de stat, inclusiv prin cea care privește bugetul de stat pe anul în curs, la Capitolul “Dispoziții referitoare la bugetele locale” nu se fac precizări în acest sens.

Într-o altă cauză, însă, când obiectul excepției de neconstituționalitate ridicate din oficiu de Tribunalul Mureș – Secția civilă, l-au constituit dispozițiile art.95 din Legea nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale, cu modificările și completările ulterioare, potrivit cărora – „Beneficiarii pensiei pentru limită de vârstă pot solicita recalcularea pensiei după realizarea fiecărui stagiou de cotizare de minimum 12 luni”, Curtea Constituțională prin Decizia nr.264 din 20 martie 2007 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.95 alin.1 din Legea nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale [9], admitând această excepție, a constatat că printr-o asemenea condiționare a posibilității unui pensionar pentru limită de vârstă de a solicita recalcularea drepturilor sale de pensie doar dacă realizează acest stagiou suplimentar de cotizare minim de 12 luni, este contrară atât principiului egalității în drepturi a cetățenilor prin instituirea unei discriminări între cetățeni care se află, în realitate, în situații identice, cât și prevederilor art.47 alin.2 din Constituție potrivit cărora, deși condițiile și criteriile de acordare a pensiei, modul de calcul al cuantumului acestuia, inclusiv recalcularea sunt stabilite prin lege, legiuitorul nu este, însă în drept ca prin aceste reglementări să stabilească un tratament juridic diferențiat pentru situații juridice egale.

De altfel, urmare a controlului exercitat în conformitate cu dispozițiile constituționale și legale [10], Avocatul Poporului a emis recomandări având ca obiect inclusiv încălcarea dreptului la un nivel de trai decent:

- în cazul soluționării cererilor pentru acordarea calității de beneficiar al Legii nr.309/2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961, de către Arhivele Naționale [11]. S-a indicat, astfel, luarea unor măsuri pentru respectarea dispozițiilor Legii nr. 428/2003 pentru completarea art. 6 din Legea nr. 309/2002, potrivit cărora nu se percep taxe pentru eliberarea actelor necesare la dovedirea încadrării solicitantului în prevederile art. 1 din Legea nr. 309/2002; pentru întocmirea în colaborare cu Unitatea Militară Pitești 02405 și cu Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, a unei evidențe centralizate și complete a efectivelor fostelor detașamente de muncă; pentru preluarea restului de arhivă, deținută de Ministerul Transporturilor, Construcțiilor și Turismului, care păstrează în evidență state de plată ale persoanelor („ostași”), care au fost folosite ca forță de muncă militară și civilă în fosta

Direcție Generală a Serviciului Muncii, în perioada 1950-1953; pentru examinarea necesității întocmirii unor propuneri pentru modificarea și completarea Legii nr. 309/2002, în sensul „Precizărilor” formulate de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale pentru aplicarea unitară a legii menționate.

- tot în cazul soluționării cererilor pentru acordarea calității de beneficiar al Legii nr. 309/2002 privind recunoașterea și acordarea unor drepturi persoanelor care au efectuat stagiul militar în cadrul Direcției Generale a Serviciului Muncii în perioada 1950-1961 [12]. De această dată s-a indicat examinarea situației create de neaplicarea unitară a Legii nr. 309/2002 de către comisiile pentru aplicarea prevederilor Ordonanței Guvernului nr. 105/1999 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate de către regimurile instaurate în România cu începere de la 6 septembrie 1940 până la 6 martie 1945 din motive etnice, care funcționează în cadrul caselor teritoriale de pensii. Au fost propuse a fi luate și următoarele măsuri: întocmirea în colaborare cu Arhivele Naționale și cu Unitatea Militară 02405 Pitești a unei evidențe centralizate și complete a efectivelor fostelor detașamente de muncă din cadrul fostei Direcții Generale a Serviciului Muncii; luarea în considerare de către comisiile din cadrul caselor teritoriale de pensii a înscrisurilor din livretele militare prin respectarea „Precizărilor” formulate de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale; examinarea necesității întocmirii unor propuneri pentru modificarea și completarea Legii nr. 309/2002, în sensul „Precizărilor” formulate de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale pentru aplicarea unitară a legii menționate

Fără putea pretinde că am epuizat aspectele teoretice și practice ce ar putea fi dezbătute cu privire la dreptul la un nivel de trai decent, dorim să mai subliniem faptul că prin Legea nr.416/2001 privind venitul minim garantat, cu modificările și completările ulterioare, dreptul la un astfel de venit este garantat familiilor și persoanelor singure, legea specificând, în art.2, ce anume se înțelege prin termenul de familie avut în vedere, or, în conformitate cu art.16 din Constituția României, republicată, cetățenii sunt egali în fața legii astfel că dreptul la un nivel de trai decent trebuie să fie garantat fiecăruia dintre noi, în mod individual, indiferent că facem sau nu parte dintr-o familie pentru că fiecare dintre noi are dreptul la hrană, la îmbrăcăminte, etc., cel puțin, în limitele unui nivel de trai decent. În consecință, de lege ferenda, propunem ca dreptul la un nivel minim garantat să fie garantat fiecărui cetățean în parte, fără a se lua în considerare apartenența acestuia la o familie. Pe de altă parte, credem că ar fi necesară și o reevaluare a cuantumului lunar al acestui venit atât al celui acordat persoanelor singure, cât și al celui acordat familiilor, considerând că o sumă de 96 RON, respectiv, una de 173 RON pentru o familie formată din 2 persoane, sunt insuficiente pentru asigurarea unui nivel de trai decent.

Realitatea dovedește că statele nu pot și, credem noi, nici nu vor putea prea curând decât dacă vor renunța la propriile orgolii și interese, oferi propriilor cetățeni același nivel de trai, indiferent cum l-ar califica – *suficient sau decent*, diferența fiind punctată, întâi de toate de resursele, de nivelul de dezvoltarea economică a fiecărui stat în parte, dar și politicile sociale și măsurile de securitate socială reglementate prin norme juridice de state, și, nu în ultimul rând, de modalitățile, programele prin care aceste politici și măsuri vor fi puse în aplicare. Pe de altă parte, având în vedere că, potrivit art.22 din Declarația Universală a Drepturilor Omului precizează că persoana, titulară a dreptului de securitatea socială, este îndreptățită să obțină satisfacerea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea și libera dezvoltare a personalității sale, prin efort național și cooperare internațională, este de dorit ca orice ființă umană să aibă asigurat dacă nu un nivel de trai decent, cel puțin unul suficient, păstrând nuanțarea celor două grade ale nivelului de trai sus menționate. Este adevărat, însă, că va fi dificil, dacă nu chiar imposibil, a se identifica de către comunitatea internațională, prin intermediul Organizației Națiunilor Unite și a structurilor din cadrul acesteia, precum și a celor de la nivel regional, conținutul dreptului la un nivel de trai suficient, fiind, în opinia noastră, aproape un ideal ce nu este imposibil a fi atins totuși, deoarece ajungerea la un consens în urma căruia ființa umană să fie situată mai presus de orice fel de interes de natură economică, socială,

politică, etc, indiferent că este de grup, individual, al unei comunități, al unui stat sau al unei regiuni, trebuie să fie un deziderat. Cu toate acestea, destinația socială a statului român [13], consfințită constituțional de art.1 alin.3 al legii noastre fundamentale, impune, și în prezent și în viitor, asigurarea în cât mai mare măsură a egalității de șanse a cetățenilor români, inclusiv, din punctul nostru de vedere, în ceea ce privește exercitarea dreptului la un nivel de trai decent.

[1] citat din G. Vedel, "L'égalité" în la Déclaration des droits de l'homme et du citoyen de 1789, ses origine, sa pérenité, La documentation français, Paris, 1990, de către D.C. Dănișor în lucrarea *Drept constituțional și instituții politice. Teoria generală. Tratat*, vol. I, Editura C.H. Beck, București, 2007, pag.620

[12] M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, S.E. Tănăsescu., *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2003, pag.98

[12] J.G. Speth, Inegalitate globală 358 miliardari la 2,3 miliarde de oameni, citat de către D. Mazilu, *Drepturile omului. Concept, exigențe și realități contemporane*, Editura Lumina Lex , București, 2000, pag.397

[12] I. Muraru, S.E. Tănăsescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura All Beck, București, 200 , vol. I, pag.206

[12] I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român. Tratat*, Editura Servo-Sat, Arad, 2003, pag.449

[12] I. Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale – în dreptul comparat și în dreptul român. Tratat*, Editura Servo-Sat, Arad, 2003,pag.450

[7] A fost publicată în Monitorul Oficial al României nr.717 din 23 octombrie 2007

[8] A fost publicată în Monitorul Oficial al României nr.979 din 7 decembrie 2006

[9] A fost publicată în Monitorul Oficial al României nr.283 din 27 aprilie 2007

[10] Este vorba despre art.58-60 din Constituția României, republicată, precum și de prevederile Legii nr.35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată.

[11] Este vorba despre Recomandarea Avocatului Poporului nr.1 din 29 ianuarie 2004

[12] Este vorba despre Recomandarea Avocatului Poporului nr.3 din 29 ianuarie 2004

[13] M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, S.E. Tănăsescu., *Constituția României revizuită – comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2003, pag.2